

สิ่งมีชีวิตตามทัศนะของพระพุทธศาสนา

ผศ. พิเศษ ชาลี ชื่นรัมย์
อาจารย์พิเศษ วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

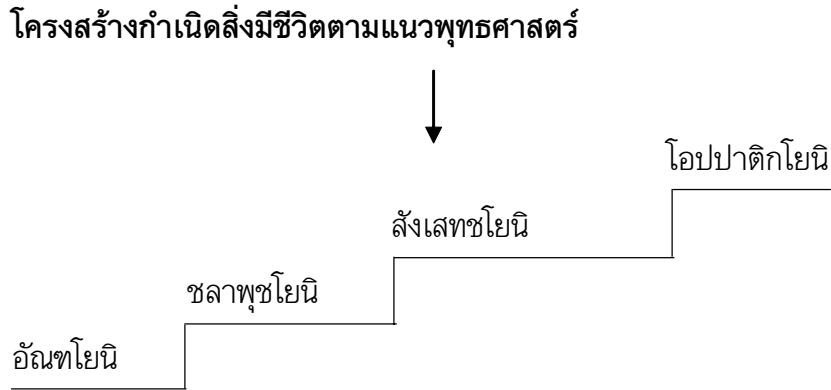

กำเนิดสิ่งมีชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ด้วยระเบียบอันแน่นอนที่เรียกว่า “นิยาม” หรือ อีกประการหนึ่ง เรียกว่า พีชนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรม เป็นต้น คล้ายกับกฎของวิทยาศาสตร์สายชีววิทยาที่เรียกว่า Physical organic order หรือ Biological Laws และในธาตุเวปิกัมมสูตรที่กล่าวถึง การสร้างภพและการสร้างชาติที่เกี่ยวกับพัฒนาการกำเนิดสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่า นิยาม ๓ หรือ ๕ ประการโดยอรรถาธิบายตามแผนผังดังต่อไปนี้ คือ

๑. อุตุนิยาม กฎที่เกี่ยวข้องกับอุณหภูมि คือ ปราภฏการณัธรรมชาติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยลมฟ้าอากาศและฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิต
๒. พีชนิยาม กฎธรรมชาติที่เกี่ยวข้องด้วยการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรม เป็นต้น
๓. จิตนิยาม กฎธรรมชาติที่เกี่ยวข้องด้วยการทำงานของจิต
๔. กรรมนิยาม กฎธรรมชาติที่เกี่ยวข้องด้วยพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ
๕. ธรรมนิยาม กฎธรรมชาติที่เกี่ยวข้องด้วยความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย

ธรรมชาติทั้ง ๕ ประการนี้ที่เรียกว่า นิยามหรือกำหนดอันแน่นอนกล่าวคือประชุมปัจจัยทั้ง ๕ ประการนี้เป็นเหตุให้เกิดสิ่งมีชีวิตบนพื้นพิภพโลกนี้โดยจำแนกเป็นไปตามแผนภูมิกำเนิดสิ่งมีชีวิต ๔ ประการไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑ แสดงโครงสร้างกำเนิดสิ่งมีชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์^๑

สิ่งมีชีวิตตามคัมภีร์ที่มณีกาย

ปัจจัยทั้ง ๕ ประการเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดสิ่งมีชีวิตสมดังที่องค์สมเด็จพระตถาคตตรัสไว้ในคัมภีร์ที่มณีกาย ปาฐกถารวด สังคิติสูตร^๒ ว่า

๑. อัญตชโยนิ สิ่งมีชีวิตที่เกิดในไข่ คือ ออกเป็นฟองไข่ก่อนแล้วจึงฟักเป็นตัว เช่น นก เป็ด เป็นต้น
๒. ชลาพุชโยนิ สิ่งมีชีวิตที่เกิดในครรภ์ คือ ออกมาเป็นตัว เช่น คน ลิง แมว สุนัข เป็นต้น
๓. สังเสทชโยนิ สิ่งมีชีวิตที่เกิด ในแก้วโคล คือ เกิดในที่ชื้นแฉะหมักหมม เน่าเปื่อย ขยายพันธุ์แพร่ไปเอง เช่น หนองบางชนิด เชื้อโรค ลัทธิเซลล์เดียว ได้แก่ อะมีบา พารามีเซียม เป็นต้น

^๑ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๙๓-๒๙๔.

^๒ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๒/๒๙๓.

๔. โอบปาดิกโยนิ สิ่งมีชีวิตที่เกิดอุบัติ ได้แก่ เทวดา สัตว์นรก เป็นต้น ด้วยเทวดาก็ดี สัตว์นรกก็น่าติดตาม เกิดผุดขึ้นในทันทีทันใดใหญ่เป็นวิญญูชนที่เดียวหาได้เป็นทารกมาก่อนไม่ เมื่อตายก็หายวับไปมิได้ทิ้งร่างหรือซากไว้

สิ่งมีชีวิตตามคัมภีร์ลัทธิยุดตนิกาย สคาถวรรค อินทกสูตร

แม้ว่าสิ่งมีชีวิตเป็นเหตุเป็นปัจจัยก่อให้เกิดสิ่งมีชีวิตตามกระบวนการกำเนิดสิ่งมีชีวิตดังกล่าวมาแล้วนั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสเพื่อแก้ปัญหาอินทกยักษ์ไว้ในคัมภีร์ลัทธิยุดตนิกาย สคาถวรรค ยักขลัทธิยุดต อินทกสูตร^๓ ว่า

“สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่บนภูเขาอินทกภู ซึ่งอินทกยักษ์ครอบครองอยู่ใกล้กรุงราชคฤห์ ครั้นนั้นอินทกยักษ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับและได้กราบทูลสรุปใจความว่า

ท่านผู้รู้ทั้งหลายได้กล่าวรูปร่างว่า ไม่ใช่เป็นชีวะ สัตว์นี้จะมีร่างกายนี้ได้อย่างไรหนอ กระดูกและก้อนเนื้อจะมาจากไหน สัตว์นี้จะติดอยู่ในครรภ์ได้อย่างไร

พระผู้มีพระภาคตรัสแก่อินทกยักษ์นั้นว่า.....รูปร่างนี้เป็นกลละ ก่อนจากกลละเกิดเป็นอัมพุทะ จากอัมพุทะเกิดเป็นเปลี จากเปลีเกิดเป็นขนะ จากขนะเกิดเป็น ๕ ปุม (ปัญญาสาขา) ต่อจากนั้นมี ผม ขน เล็บ เป็นต้น เกิดขึ้นและมารดาของสัตว์ในครรภ์ บริโภคข้าว น้ำ โภชนาอาหารอย่างใด สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดานั้นก็ยังอึดภาพให้เป็นไปด้วยอาหารนั้นในครรภ์ของมารดา

สิ่งมีชีวิตตามคัมภีร์มัชฌิมนิกายมหาตัตถะสังขยสูตร

หลังจากนั้นพระองค์ยังตรัสกำเนิดและพัฒนาการสิ่งมีชีวิตในมัชฌิมนิกาย แห่งมหาตัตถะสังขยสูตร^๔ ซึ่งยืนยันว่า จุดกำเนิดสิ่งมีชีวิตนั้นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ประการคือ

^๓ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๓๕/๓๓๗.

^๔ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๐๗/๔๔๓-๔๔๔.

๑. มารดา บิดาอยู่ร่วมกัน
๒. มารดามีไข่มุกพร้อมที่จะผลสม (มารดามีระดู)
๓. คันธัพพะปรากฏ

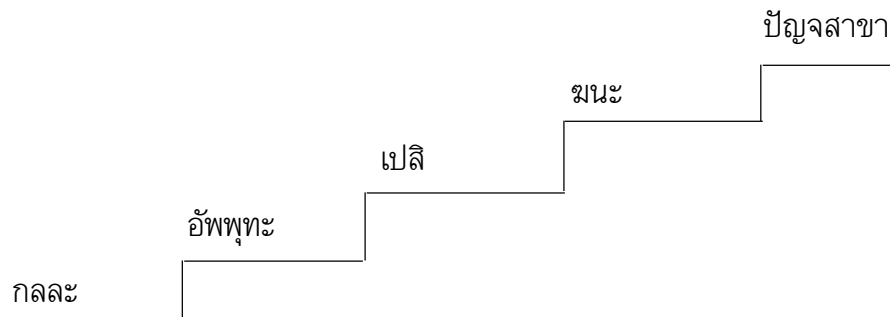
นอกจากนี้คันธัพพะ ยังมีปัจจัยประกอบอีก ๓ ประการ คือ

๑. กรรมที่สัตว์ทำได้ เปรียบเสมือนที่นา
๒. วิญญาน เปรียบเสมือนเมล็ดพืช
๓. ตัณหา เปรียบเสมือนยางเหนียวในพืช (ในมหาตณหาลังขยสูตรว่าด้วยการ

สิ้นไปแห่งตัณหา)

วิวัฒนาการ ๕ ขั้น^๕ กำเนิดสิ่งมีชีวิตตามที่กล่าวมาแล้วจึงจำแนกเป็นแผนภูมิได้ดังนี้
แผนภูมิที่ ๒ แสดงโครงสร้างกระบวนการวิวัฒนาการกำเนิดมนุษย์

โครงสร้างกระบวนการวิวัฒนาการกำเนิดมนุษย์

^๕ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๓๕/๓๓๗.

อรรถาธิบายกระบวนการวิวัฒนาการมนุษย์โดยสังเขป

กำเนิดของมนุษย์ เริ่มแรกที่เดิยวนั้นหลังจากมารดา บิดาอยู่ร่วมกัน การกำเนิดของมนุษย์ทั่วไปก็มีวิวัฒนาการที่คล้ายกันดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่อินทกสูตร นั้น

คำว่า กลละ มีประมาณเท่าหยดน้ำมันงา ซึ่งตั้งอยู่ที่ปลายด้ายที่ทำด้วยเส้นขนสัตว์ ๓ เส้น แล้วสลัด ๓ ครั้ง กลละมีลักษณะเหมือนหยาดน้ำมันงา หรือเนยใสไม่ขุ่นฉั่นใด เขาเรียกกันว่า กลละ กลละนี้ เมื่อล่องไปได้ ๗ วัน ก็มีสีเหมือนน้ำล้างเนื้อ จึงชื่อว่า อัพพุทะ อัพพุทะนั้นล่องไปได้ ๗ วัน ก็เกิดเป็น เปลี คล้ายติบูกเหลวขนาดเท่าน้ำตาล เม็ดพริกไทย เปลี ครั้นแกแข็งมีขนาดขึ้นเนื้อ หลังจากเป็น เปลีอยู่ ๗ วัน ก็เปลี่ยนภาวะเป็นขนะ ขนะ มีลักษณะเป็นก้อนเนื้อ ขนาดไขไก่ มีลักษณะกลม เป็นขนะอยู่ ๗ วัน ก็เกิดมีปุ่ม ๕ ปุ่ม (ปัญจสาขา) หลังจาก มีปุ่ม ๕ ปุ่ม (ปัญจสาขา) เกิดงอกขึ้น เพื่อเป็นมือทั้ง ๒ และศีรษะอีก ๑ ในลำดับที่ ๕ ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสแก่ภิกษุทั้งหลาย ว่า “ ปณฺจเม ภิกขว สตฺตาเห ปณฺจปีลกา สณฺฐนฺติ กมฺมโต “ แปลว่า ภิกษุทั้งหลายในลำดับที่ ๕ ย่อมมีปุ่ม ๕ ปุ่มเกิดขึ้นด้วยกรรมดังนี้ ฯ ลำดับที่ ๖ (๔๒ วัน) ก็เกิดมี ผม ขน เล็บ เกิดขึ้น หลังจากนั้นการพัฒนาชีวิตของสัตว์ในครุภนั้นก็มีชีวิตอยู่ได้ด้วยขำน้ำ คือ มีหลอดตั้งขึ้นจากสะดือแห่งสัตว์ที่อยู่ในท้องมารดา นั้นติดเนื่องเป็นอันเดียวกันกับพื้นท้องของมารดา หลอดนั้นเป็นรูเหมือนกับก้านบัวรสอาหารเข้าไปตามรูหลอดนั้นไปเลี้ยงร่างกายของสัตว์ผู้อยู่ในครุภนั้น จนกระทั่งสัตว์ผู้อยู่ในท้องนั้นได้คลอດออกมา เป็นอันว่าพระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงให้เห็นว่า สัตว์ผู้อยู่ในครุภมารดาไม่ใช่เป็นตัวที่เดียว ย่อมมีกระบวนการพัฒนาการเป็นลำดับมาเริ่มแต่เป็นน้ำใส ๆ เป็นต้น

ในอินทกสูตร ที่กล่าวถึงเรื่องกำเนิดของสัตว์ผู้อยู่ในครุภหรือเรื่องความเกิดแห่งสรีระที่อินทกยักษ์ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคตามที่พระอรรถกถาจารย์ได้อ้างว่า อินทกยักษ์นี้ทูลถามว่า ถ้าพระพุทธรเจ้าไม่ตรัสว่ารูปเป็นสัตว์ เป็นบุคคลและสรีระเป็นมาอย่างไร กระดูก ๓๐๐ ท่อนและก้อนเนื้อ ๙๐๐ ก้อนนี้มาจากไหน สัตว์เกิดในท้องมารดาได้อย่างไร

ยักษ์ตนนี้เป็นบุคคลวาที คือ เป็นผู้ถือลัทธิว่าเป็นสัตว์บุคคล เขาถือว่าสัตว์เกิดในท้องมารดานั้น มารดายอมกินปลากินเนื้อ เนื้อและปลาย่อมย่อยละเอียดไปเพียงคนเดียวเท่านั้น ถ้าสัตว์ที่อยู่ในท้องนั้นยังไม่เป็นตัวเป็นตนก็ต้องย่อยไปเหมือนปลาเนื้อ ยักษ์ตนนี้ถืออย่างนี้จึงได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคอย่างนั้น พระพุทธรองค์จึงตรัสแสดงให้เห็นว่า สัตว์ที่เกิดในท้องมารดาไม่ใช่เป็นตัวขึ้นที่เดียวค่อยเจริญขึ้นเป็นลำดับดังที่ได้กล่าวไว้ในพระสูตรที่กล่าวมาแล้วนั้น

สารัตถะในมหาตถกถาลังขยสูตร ลังคิติสสูตรและอินทกสูตร ดังกล่าวแล้วนั้นแสดงถึงการวิวัฒนาการหรือการพัฒนาการของมนุษย์ การเกิดของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาการ

อนึ่ง คำว่า มารดามีครรภ์ หมายถึง มารดามีรังไข่ ผลิตไข่และตกไข่ บิดามารดาอยู่ร่วมกัน คือ มีความสัมพันธ์กันทางเพศ บิดามีสเปิร์มผสมกับไข่ ทั้งไข่และสเปิร์มผสมกันเป็นส่วนรูป เป็นกรรมพันธุ์ที่ถ่ายทอดจากบิดา

คำว่า ทารกมาเกิด คือ จุติจิตหรือจิตวิญญาณเคลื่อนมาปฏิสนธิจึงเกิดปฏิสนธิวิญญาณขึ้นและปฏิสนธิวิญญาณนี้เอง เป็นจิตดวงแรกที่เกิดขึ้นในชีวิตใหม่ จัดเป็นส่วนนามที่สืบพันธุ์ติดต่อมาหรืออีกนัยหนึ่งนามบวคนามผสมกันก็พัฒนาให้เกิดเป็นรูปเป็นชาติ ชรา มรณะ โดยมีบุญบาปกิเลสกรรมกำกับติดตามอยู่ด้วย

ในการก่อกำเนิดของมนุษย์และพัฒนาการทารกในครรภ์มารดาและมีการพัฒนานั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในลัขณสูตร สคาถวรรค ยักขลัขณ^๖ ว่า

รูปนี้เป็นกลละก่อน จากกลละก็พัฒนาไปเป็นอัมพุทะ จากอัมพุทะก็พัฒนาไปเป็นเปลี จากเปลี ก็พัฒนาไปเป็นขณะ จากขณะ ก็พัฒนาไปเป็น ปุ่ม ๕ ปุ่ม ต่อจากนั้นมีผม ขน เล็บ เป็นต้นจึงเกิดขึ้น มารดาของสัตว์ในครรภ์ บริโภคน้ำโภชนาหารอย่างใด สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดานั้นก็ยังอรรถภาพให้เป็นไปในครรภ์ด้วยขำวน้ำโภชนาหารอย่างนั้น

สิ่งมีชีวิตตามคัมภีร์อรรถกถาวินัย

คำว่า กลละ (The embryo in the first week after coception) นี้ก็คือ หน่วยที่เล็กที่สุดของร่างกายที่ก่อกำเนิดมา เพื่อเป็นกรรมพันธุ์ที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะ บิดามารดา แม้แต่ในอรรถกถาวินัย สมันตปาสาทิกา ภาค ๑ กล่าวยืนยันการพัฒนาลักษณะของกลละ ไว้ว่า

^๖ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๓๕/๓๓๗.

คำว่า กลละ คือ รูปของหญิงชายมีขนาดเท่าหยาดน้ำมันงาที่ยกมาด้วยขนทรายข้างหนึ่งใสแล้ว เพราะฉะนั้น คำว่า กลละ นี้ก็ชื่อพันธ์ุ (Ciem Cell) ตามหลักชีววิทยา

สิ่งมีชีวิตตามคัมภีร์อรรถกถา สาส์ตถ์ปกาลินี

ได้อรรถาธิบายถึงวิวัฒนาการของทารกในครรภ์มารดา ว่า

ในสัปดาห์แรก ในการปฏิสนธิ เกิดเป็นกลละรูป คือ เป็นหยาดน้ำใสๆ เหมือนน้ำมันงา

ในสัปดาห์ที่สอง เกิดเป็นอพัพพะรูปขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นฟองสีเหมือนน้ำล้างเนื้อ

ในสัปดาห์ที่สาม เกิดเป็นเปลีรูป ซึ่งมีลักษณะเหมือนชั้นเนื้อที่เหลวๆ สีแดง

ในสัปดาห์ที่สี่ เกิดมนะรูปขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นก้อน มีลักษณะเหมือนไข่ไก่

ในสัปดาห์ที่ห้า เกิดปัญจสาขาขึ้น คือ รูปงอกออกเป็นปุ่ม ๕ ปุ่ม ประกอบด้วยศีรษะ ๑ มือ ๒ เท้า ๒ จากนั้นสัปดาห์ที่สิบสองถึงสัปดาห์ที่สี่สิบสองเกิดผม ขน เล็บ ร่างกาย ปรากฏขึ้น

ในคัมภีร์อนาคตวงศ์ กล่าวถึง การเกิดของมนุษย์หรือพัฒนาการของมนุษย์โดยแบ่งออกเป็น ๑๐ ช่วงๆ ละ ๑๐ ปี รวมเป็น ๑๐๐ ปี ว่าถ้าคนเราพากันรักษาศีลเป็นนิตย์ เขาย่อมเจริญจากอายุ ๑๐ ขวบ ก็พัฒนาไปเป็น ๒๐ ขวบ ๓๐ ขวบ ๔๐ ขวบ ๕๐ ขวบ ๖๐ และแล้วก็พัฒนาไปเรื่อยๆจนถึงอายุ ๑๐๐,๐๐๐ และถึง ๑ อสงไขยหรือเรียกกันว่านับไม่ถ้วน

ฉะนั้น กระบวนการวิวัฒนาการของมนุษย์ตามแนวพุทธศาสนาดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้คัมภีร์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเกิดของมนุษย์หรือวิวัฒนาการของมนุษย์และสัตว์โลกเป็นไปตามที่กล่าวมาและเป็นไปในแนวเดียวกันทั้งสิ้น

